



evrensel yasaya bağılıdır. Onun dışına çıkamaz. İç dünyasını ihmal eden, ruhsal ve zihinsel bakımını yapmayan insan, zamanla tükenmeye ve anlam kaybına mahkûmdur. Çünkü kendi haline bırakılan her şey, dağılır ve “işlevsiz” bir hâle dönüşür. Bu, yalnızca maddenin değil, varoluşun da sessiz ritmidir.

Süryani irfanı, hayatın akışı içindeki bu kaçınılmaz dağınıklığın önüne bir set çekmek ve söz konusu bu gidişatı pozitif çevirmek ve hatta geliştirmek için disiplini esas alan bir anlayış geliştirmiştir. Bu anlayış, “İhtiyaç Sistemi” anlamına gelen **Tukoso Sniko**’dan başkası değildir.

Bilindiği üzere, hayatta karşılıklı ihtiyaç esastır. Sosyal bilimlerde “**karşılıklı bağımlılık**” denilen bu ilke, hiçbir varlığın tek başına varlığını sürdüremeyeceğini hatırlatır. Herkes ve her şey, bir şekilde bir başkasına muhtaçtır. Mesih’in “**aynı organizmanın farklı uzuvlarıdır**” öğretisi, hayatın özünde var olan bu **Tukoso Sniko / İhtiyaç Sistemi** gerçeğini derin bir biçimde ortaya koyar. Bu ilke, Aziz Pavlus’un şu sözlerinde daha da berraklaşır: “**Nasıl ki bir bedende birçok uzuv varsa ve bu uzuvların hepsi aynı görevi görmüyorsa, biz de çok olduğumuz hâlde Mesih’te tek bir bedeniz ve birbirimizin uzuvlarıyız**” (Romalıları 12: 4-5).

Bu ifade, insanın tek başına yeterli bir varlık olmadığını, aksine, anlamını ancak bütün içinde bulduğunu gösterir. Her birey farklıdır, her birinin görevi ayrıdır, fakat hepsi aynı hayatın içinde, tamamlayıcı bir anlayışla birbirine bağılı olarak var olur.

İşte bu yüzden **Tukoso Sniko / İhtiyaç Sistemi**, yalnızca bir ihtiyaç düzeni değil, varlığın özüne yerleşmiş bir birlik ve karşılıklı bağımlılık yasasıdır. İnsan, bu bütünlüğü idrak ettiği ölçüde kendini doğru konumlandırır. Ne kendini mutlaklaştırır ne de kendini yok sayar. Aksine, kendi yerini bilerek, diğerleriyle birlikte anlam kazanan bir varlık hâline gelir.

**İnsan: Ekmek ve Kelam Arasındaki Denge**

Süryani ruhaniyetinde insan, yalnızca biyolojik bir varlık değil, ilahî kelamla beslenen ruhsal bir varlıktır. İnsan sadece fiziksel ihtiyaçlarla (**ekmek ve madde**) yaşayamaz. Asıl yaşam kaynağı Tanrı'dan gelen **Meltho (kelam/logos)** yani ruhtur. Bu hakikat ve anlam olmadan insan eksik kalır, dengesini kaybeder. Mesih'in, "**İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, Tanrı'nın ağzından çıkan her sözle yaşar**" (Matta 4: 4) sözü bu dengenin özetidir.

Yaşamın devamlılığı için insan, hem fiziksel gereksinimlere (ekmek gibi) hem de ruhani değerlere (kelam gibi) aynı anda muhtaçtır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığında, o pek arzulanmayan çözülme süreci başlar. İşte **Tukoso Sniko** anlayışı, **Folhutho / İbadet** ve **Tavditho / Şükür** ile harmanlandığında, insanı kaosa sürükleyen beden-zihin ve ruh çatışması yerini bir uzlaşmaya bırakır. İkilik birliğe dönüşür. İç dünyadaki bu düzen, dış dünyadaki yaşamın da sağlıklı ve dengeli akmasını sağlar.

Arzulanmayan olumsuz durumlarla karşılaşmamak, Süryanicedeki bu üç kavramın (*tukoso sniko, folhutho ve tavaditho*) doğru ve derinlikli biçimde kavranmasına, bu kavramların anlamsal olarak özümsemesine ve pratikte insanın zihniyetinde ve uygulamalarında öncelik kazanmasına bağlıdır.

### **Folhutho: Emekle Biçimlenen İbadet**

Süryanicede ibadet anlamına gelen **Folhutho**, ilahî buyruklara göre yaşamak ve bu yolda sarsılmaz bir tutarlılık sergilemektir. "**Çalışmak, işlemek, işletmek, üretmek, emek vermek, hizmet etmek, yontmak, itaat etmek, temrin etmek, antreman yapmak, sıcak tutmak, motive etmek, itmek, kendini eğitmek, pratik yapmak, hareket ettirmek, devinim katmak, toprağı sürmek ve yarmak**" gibi anlamlar taşıyan *flah* فلاح kökünden türeyen bu kavram, özünde hem maddî hem manevî bir "**iyi sonuca ulaşma**" yani refaha ve kurtuluşa erme fikrini barındırır.

*Folhutho* (فولھوٿو) kavramının kökenini oluşturan bu anlamlar, nüans bakımından birbirine yakın görünse de, derinlik düzeyinde önemli farklılıklar barındırır. Bu ayrım özellikle dil, felsefe ve teoloji açısından dikkat çekici bir inceliğe sahiptir. Dolayısıyla söz konusu anlam katmanlarının her biri başlı başına bir değer yargısı içerir. Bilinçli emek ve bilinçli niyetle şekillenen o değer yargısı, kalıcı bir amaca yönelmiş, süreklilik taşıyan samimi bir niyet ve davranış alanını ifade eder.

Anlamın daha açık ve güçlü biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle, bu çerçeveyi birkaç Süryanice deyim ve kullanım örneği üzerinden açıklamanın yerinde olacağı kanaatindeyim, şöyle ki;

فلیھو (*Fliho*) kavramının derinliği, işlenmiş, emek verilmiş ve dönüşüme uğratılmış olanı ifade eder. Bu anlam, farklı örneklerde somutlaşarak insanın iç dünyasına dair derin bir hakikati ortaya koyar:

- افرو فلیھو *Afro Fliho*: İşlenmiş ve ekilmiş toprak.
- هافنو فلیھو *Havno Fliho*: Eğitilmiş ve işlenmiş zihin.
- شیشو فلیھو *Şižo Fliho*: Yontulmuş mermer.
- لھونو فلیھو *Leşono Fliho*: Terbiye edilmiş dil.

Bu örnekler, insan hayatına dair ortak bir ilkeyi, yani “**verim ve anlamı**” işaret eder ve salt kendiliğinden değil, işlenme ve yönlendirilme süreciyle ortaya çıkar. Nasıl ki toprak işlenmeden ürün veremiyorsa, mermer yontulmadan estetik bir forma kavuşamıyorsa, insanoğlu da zihnini, dilini ve iç dünyasını işlemeyen olgunluğa erişemez.

Bu yüzden anlamlı ve sahici bir yaşam, insanın zihnini “**başiboş bırakmaması, onu bilinçle yoğurup yön vermesiyle**” mümkündür. Zihin ekilmeli, düşünce

eğitilmeli, karakter yontulmalı ve dil terbiye edilmelidir. Ancak bu süreçle insan, o ham hâlimden çıkıp, maksatlı ve verimli bir varoluşa ulaşabilir.

Bu açıdan bakıldığında Süryanicede **ibadetin** kökeninde “**toprağın yarılması**” gibi anlamların saklı olması tesadüfî değildir. Nitekim insanoğlunun hakikate ulaşması da çoğu zaman bir yarılmayla/kırılmayla başlar. İnsanın içindeki o sert kabuk çatlamadan ışık içeri sızmaz. Süryani irfanı, bu hâlin ancak süreklilik arz eden bir **Folhutho** (ibadet) tarzıyla mümkün olabileceğini ifade eder. Ancak bu, dışsal bir gösteriş değil, insanın kendi benliğinin esaretinden kurtulma çabasıdır. Oruç (savmo / ܣܘܡܘ) da bu arınmanın en derin ifadelerinden biridir. Ondaki amaç dürtüleri bastırmak değil, onları ilahî ölçüye göre yeniden düzene koymaktır. İncil’deki şu soru, bu çabanın özünü sarsıcı bir açıklıkla ortaya koyar: “**İnsan bütün dünyayı kazansa da canını/özünü yitirdiğinde, (gerçekte) ne kazanmış sayılır?**” (Matta 16: 26).

Süryani irfanında oto-kontrol ve nefis terbiyesi, kişinin içindeki aşırılıkları törpüleyerek ilahî dengeye yönelmesidir. Bu süreç, **ibadet / folhutho** ile hız ve güç kazanır çünkü bu, yalnızca ritüel boyutta bir eylem değil, insanın kendisini Tanrı’ya göre yeniden düzenlemesinin bir çabasıdır.

İnsan ancak bu yolla, kendisini içten içe esir alan bağları çözer, korkularından, arzu, kibir ve yanılsamalarından arınır. Mesih’te kim olduğunu keşfetmeye yönelir. Bu keşif bir sonuç değil, süreklilik taşıyan bir dönüşüm sürecinin ilk adımıdır.

Böylece insan, kendisini maddî şeylere bağımlı kılan fazlalıklardan arınarak imanla derinleşir ve adım adım hakikî kimliğine yaklaşır. Kısacası Süryani geleneğinde oruç, **folhutho** ile bütünleşen, nefsi terbiye ederek insanı içsel özgürlüğe taşıyan güçlü bir ruhsal yol olarak kabul edilir.

**Tavditho: şükürden Doğan Din**

Süryanicede **şükür** anlamına gelen **tavditho**, yalnızca verilenlere teşekkür etmek değil, o nimetin asıl kaynağını tanımaktır. Kelime kökeni itibarıyla “*güçlenmek, kerem bulmak, şefkat görmek, sevecen olmak*” ve “*imanı ikrar etmek*” gibi anlamlara gelir. Bu kavram, “*güçlenmek ve şefkat görmek*” anlamındaki **ydo** ܝܕܘ ile “*itiraf ve ikrar etmek*” anlamındaki **avdi** ܐܘܕܝ kelimeleriyle doğrudan bağlantılıdır.

Birleşik bir yapıya evrilmiş bu kelimeler, yeni bir anlama dönüşmüş ve **tavditho** (ܐܘܕܝܝܕܘܐ) kavramı şeklinde yeni bir hâl olarak, minnet duygularıyla şükretmek ve bu şükürü açıkça dile getirmek anlamına gelmiştir.

İlginçtir **tavditho**, Süryanicede aynı zamanda “**din**” anlamına da gelmektedir. Buradan anlıyoruz ki Süryani terminolojisinde din, verilene minnet duymak, kaynağı (Tanrı’yı) kabul etmek ve bunu samimiyetle ikrar ve itiraf etmektir. Bu da, insan ruhunu sıcak tutan ve aktif kılan bir motivasyon demektir.

**Ancak insanoğlu, hayatın akışı içinde kimi zaman bu anlamı ve özü unutarak kendisine verileni sahiplenme ve kendini kaynak sanma gafletine düşebilmektedir. Oysa sahip olunan her şey ilahî kaynaktan insanoğlunu verilmiştir: Hayat, nefes, akıl, iman, makam, servet, yetki, güç, yetenek, beceri... Hepsi birer lütuftur ve insana emanet edilmiş kutsal değerlerdir. Esas olan, bu değerleri sahiplenmek değil, hakkıyla onlara sahip çıkmak, onları korumak ve geliştirerek asıl maksadına uygun şekilde yaşatmaktır. Hayat ile kurulan ilişkilerde uyumu gözetmek ve onları bilgece kullanmak esastır. Aksi bir tutum, Tanrı’ya karşı gelmek olur. Çünkü O, ortak faydayı gözetmeyi ve canlı-cansız tüm varlığa zarar vermemeyi emreder.**

İnsanın en büyük yanılgısı, bu emaneti kendi mülkü sanması ve kendisini varlığın merkezi görmesidir. İnsandaki bu kibre ve gaflete dikkat çeken Aziz Pavlus’un şu uyarısı, bu hakikati açık ve sarsıcı bir biçimde ortaya koyar: “*Sana verilmemiş*

*neyin var? Eğer her şeyi aldıysan, neden almamış gibi övünürsün?”* (1. Korintliler 4: 7).

Bu ifade, insanın kendine atfettiği üstünlük duygusunu sorgular ve sahip olunan her şeyin aslında bir **“verili lütuf”** olduğunu hatırlatır. Bu noktada, insanın varoluş yolculuğunu kuşatan daha derin bir hakikat belirir. Çünkü insanın içinde bulunduğu dağılma eğilimi (entropi), yalnızca bir çözülme değil, aynı zamanda bir yön arayışıdır. Bu yön arayışında kadim metin, insanın adımlarını yeniden anlamlandırır: **“Rab’bin bütün yolları lütuf ve hakikattir”** (Mezmurlar 25: 10).

Bu ifade, varlığın rastlantısız bir akış içinde olduğunu bildirir. Hiçbir yol, yalnızca dağılmaya ya da yalnızca yok oluşa açılmaz. Her yolun içinde, onu taşıyan iki temel ilke vardır: **Lütuf ve Hakikat**.

Lütuf, varlığın insana yönelen şefkat boyutudur. Hakikat ise varlığı yerli yerine koyan ilahî düzendir. Bu düzende insan, hangi durumda olursa olsun, tamamen başıboş bir akışın içinde sayılmaz. Aksine, çözülme gibi görünen her şeyin içinde bile onu taşıyan bir anlam ve yön vardır.

İşte bu yüzden, folhutho (ibadet) insanın bu ilahî akışa bilinçle katılmasıdır. Tavditho (şükür) ise bu akışın kaynağını tanıyarak, insanın kendini hakikatin merkezine yerleştirmesidir. Tukoso Sniko (ihtiyaç sistemi) ise, bu düzenin hem insan hem de evren düzeyinde karşılıklı bağımlılıkla işlediğini anlamak ve buna katkı sunmaktır.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup>Kilisedeki ritüeller, dağınıklığı düzenleme ve bozulmuş olanı ıslah etme anlamını taşır. Bu ritüellerin derin manevi boyutlarını merak edenler, **‘Süryani Kültüründeki Manevi Ritüellerin Anlam ve Önemi’** başlıklı yazımı okumak için aşağıdaki linki tıklayabilirler:

<https://www.karyohliso.com/Articles/Article/6069>

Böylece entropi, yalnızca bir dağılma yasası olmaktan çıkar; insanı hakikate çağıran bir farkındalık kapısına dönüşür. Ve insan, bu kapıdan geçtiğinde şunu idrak eder: dağılmanın içinde bile, onu bir arada tutan ilahi bir düzen vardır.

İşte din, yani **Tavditho**, insanın kendisini o merkezden indirip hakikati yerine koymasüdür. İnsan sahip olduğu hiçbir şeyin maliki / sahibi değil, sadece bir emanetçidir. Bu emanete sahip çıkmak ve onu geliştirmek insanın hayattaki en temel yükümlülüğüdür.

### **Sonuç: Ruhun Entropiye Direnişi**

İnsan hayatı, iki büyük eğilim arasında gidip gelen bir denge arayışıdır. Bir yanda entropi, yani dağılma, çözülme ve unutulmuş ağır çekimi, diğer yanda ise folhutho ve tavaditho, yani toparlanma ve anlamlandırma ve yeniden inşa çabası.

Süryanicedeki anlam katmanlarının tamamını çağrıştıran ve “şükür” anlamını taşıyan *tavaditho* (ܬܘܕܝܬܘܐ), yani “din” anlayışı ise disiplin ve terbiye yoluyla insanı gaflet uykusundan uyandıran güçlü bir dönüşüm imkânıdır.

Bu çerçevede, Süryanicenin derin anlam dünyasında *folhutho* (ibadet), insanı ruhsal uyanışa çağıran bir disiplin iken; *tavaditho* (şükür) ise insanı ayakta ve diri tutan her şeye karşı minnet bilincidir. Bu iki unsur birlikte, insanda sönmüş olan anlamların yeniden dirilmesine vesile olur ve hakikî yani ruhanî kimliğin içte saklı kalmayıp dışa taşarak varoluşu biçimlendirmesini sağlar. **Ve insan ancak bu şekilde varoluşunu gerçek anlamda tamamlar, edilgen bir varlıktan çıkıp, üretken, verimli ve tesir sahibi bir yâr/birey hâline gelir.**

**Esasında ibadet, insanın kim olduğunu hatırlamasıyla başlar ve hakikatten ne denli uzaklaştığını fark etmesiyle derinleşir. Yönünü yeniden ilahî olana dönmesi ve O’na samimi bir şekilde şükretmesiyle de olgunlaşır.**

Bu nedenle **folhutho** (ibadet), kalabalıkların alkışından uzak, gösteriştan arınmış; fakat ruhen ve kalben sahici bir şekilde yaşanmalıdır. İnsan, ancak bu disipline erişip bu hakikati kavradığında, varoluşun sahici gayesine gerçek anlamda yaklaşmış olur. Zira insan, her ne yaparsa yapsın, onu **tavditho** yani şükran bilinciyle yapmalıdır. Yaptığı her şeyi bu farkındalıkla gerçekleştirdiğinde kalıcı bir etki bırakır ve bunun olumlu sonuçlarını/meyvlerini zaman içerisinde olgunlaşarak tecrübe eder.

Çünkü Mesihî anlayışta “**olmak**”, “**yapmak**”tan önce gelir. İnsan, özünde iyi olduğu için iyi işler yapar, iyi işler yapmış olduğu için iyi biri olmaz.

İşte her ne kadar fizikî evrenin yasası dağılmayı işaret etse de, insanoğlunun da asıl görevi bu dağılmanın içinde kendisi için bir anlam bulmasıdır. **Folhutho** insanın özüne dönüşüdür, **Tavditho** ise o dönüşün içindeki ışığı fark etmektir.

Unutulmamalıdır ki; insanın içindeki bu manevî toparlanma süreci gerçekleşmeden, **Tukoso Sniko** (ihtiyaç sistemi), yalnızca eksikliklerin art arda dizildiği bir yoksunluklar bütünü olarak kalır. Ve ruh ancak yöneten bir konuma yükselerek, bedenle birlikte ilahî düzenle uyumu yakaladığında, insanoğlu ihtiyaç duyduğu her şeyi asıl kaynağından alan, sarsılmaz bir bütünlüğe ulaşır.

**Yusuf Beğtaş**

[www.karyohliso.com](http://www.karyohliso.com)